

Osmanlı Arşiv Vesikaları

6. Baskı

Recep KARACAKAYA
İsmail YÜCEDAĞ

İçindekiler

Kısaltmalar	14
Altıncı Baskıya Önsöz	15
Giriş	17

BİRİNCİ BÖLÜM

1. İstanbul Eyüp kazası Servi Mahallesi'nde İzzet Mehmet Paşa'nın yaptırdığı Nakşibendî Tekkesi içindeki İzzet Mehmet Paşa Cami'nin Hatibi Süleyman'ın görevini terk etmesi üzerine yerine Seyyit Abdülhadi Efendi'nin tayin edilmesi	33
2. Olumsuz hava koşullarına rağmen Revan'a Rafizîler üzerine sefere çıkan Abdullah Paşa'yı padişahın bizzat teşvik etmesi	35
3. Yapımı tamamlanan topçu kışlası için meşhur şairlerden Aynî Efendi'nin binaya tarih düşürme ile ilgili şiirinin kışlanın kapısının üzerine hakkolunması	37
4. İstanbul'da Atmeydanı'nda bulunan Üçler Mescidi Vakfı'nın 1223 yılı Muharrem ayından aynı yılın Zilhicce ayının sonuna kadar görülen muhasebe kayıtları	39
5. İstanbul'un Eyüp kazası Servi Mahallesi'nde Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın yaptırdığı zaviye içindeki caminin hatipliğine Seyyit Hüseyin Halife'nin tayin edilmesi	41
6. Kendisine sunulan peksimet numunelerini inceleyen Sultan III. Selim'in peksimetlerin pişkin olması için iyice pişirilip kurutulmasını ve rutubetten korunmasının sağlanmasını aksi halde çabuk küflenip kısa zamanda telef olacağını bildirmesi	43
7. Mustafa Kemal'e takdim edilmek üzere Berlin Reji Fabrikasının ürettiği sigaralardan hazırlanıp elçilik mührü ile mühürlenmiş bir paketin Berlin Büyükelçiliği tarafından gönderildiği	45
8. 112 yaşında Müslüman olup sünnet olduktan sonra hastalanan ruhban sınıfından Yusuf'un padişahın yardım talebi	47
9. İstanbul'da Çarşamba Pazarı'nda bulunan Darussaade Ağası Mehmet Ağa Camii'nin Hatibi Hafız Mehmet'in kendi rızasıyla görevinden vazgeçmesiyle hatiplik görevinin Hafız Seyyit Mehmet Emin'e tevcih edilmesi	49
10. Sultan I. Abdülhamit'in tebdil-i kıyafet ile Fatih Sultan Mehmet, Sultan Selim ve Eyüp Sultan türbelerini ziyaret edeceği	51
11. Safranbolu'ya bir saat mesafede bulunan Bulak köyünde çıkan yangında yirmi ev, bir camii, beş dükkân, bir mektep ve bir medresenin yandığı, medresede eğitim gören yüz seksen öğrencinin açıkta kaldığı ve medresenin yeniden inşası için gerekli araştırmaların yapılması	53
12. Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın vefat etmesi üzerine eşi Nefise Hanım'ın İzzet Mehmet Paşa'nın muhalefatında bulunan bazı mücevherlerin kendisine ait olduğunu iddia etmesi	55

13. İstanbul'da Fatih Sultan Mehmet Han'ın Sancaktarı Hayrettin Camii'nin Hatibi Mustafa Efendi'nin kendi rızasıyla görevinden vazgeçmesiyle hatiplik görevinin Seyyit Kasım Efendi'ye tevcih edilmesi.....	57
14. Paşalimanı adasındaki evinde define çıkan, fakat definenin paylaşımında anlaşamayıp ortaklarının iftirası ile küreğe konulan Topal Polhoron'un iddialarının araştırılması.....	59
15. Paşalimanı adasındaki evinde define çıkan, fakat definenin paylaşımında anlaşamayıp ortaklarının iftirası ile küreğe konulan Topal Polhoron'un iddialarının araştırılması.....	61
16. Fransa imparatorunun resmini göndermesi üzerine, bunu samimi bir dostluk nişanesi olarak gören Sultan III. Selim'in karşılık olarak kendi resmini Fransa imparatoruna göndereceği.....	63
17. Kumkapı'da yaşayan Ermeni cemaatinin, semtlerinde bulunan terbiyehanenin yangında zarar görüp yanmış ve arsasının boş bir vaziyette bulunması nedeniyle çocuklarına talim ve terbiye verme amacıyla terbiyehanenin aslına uygun şekilde yeniden yapılmasına ilişkin izin talepleri.....	65
18. Ceza Kanununun 99. Maddesinin 3. Zeyli gereğince kapalı şişe ile içki satışı yapan dükkân ve ticarethaneler hakkındaki kararname çerçevesinde, İslam mahallerinde, cami, mescit, tekke ve türbelerin civarındaki dükkânlarda açıktan veya kapalı şişe ile içki satışının yasak olduğu.....	67
19. İzmir'in Kefeli mahallesinde bulunan kilisenin tavanının tamire muhtaç bir halde bulunmasından dolayı mahalle sakinlerinin aslına uygun olarak kilisenin tamir edilmesi ile ilgili ruhsat taleplerinin kabul edilerek padişah tarafından izin verilmesi.....	69
20. İstanbul'un Molla Gürani Mahallesinde bulunan Kilise Camii Hatibi Hafız Seyyit Mustafa'nın kendi rızasıyla görevinden vazgeçmesiyle boş kalan hatiplik görevinin Seyyit Mehmet Halife'ye tevcih edilmesi.....	71
21. Atatürk'ün öğretmenliğini de yapan Selanik Mekteb-i Hususi Müdürü Şemsi Efendi'nin başarılı çalışmalarından dolayı dördüncü rütbeden Mecidi Nişan ile taltif edilmesi.....	73
22. Fatih Sultan Mehmet'in en'am okuması için kaç kişiyi tayin ettiği bilgisinin vakıf defter kayıtlarından araştırılması için Sultan III. Selim'in emri.....	75
23. Sultan III. Selim'in emri üzerine, Fatih Sultan Mehmet'in en'am okuması için kaç kişiyi tayin ettiği bilgisinin vakıf kayıtlarından araştırıldığı, en'am okunmasıyla ilgili bir kayıt bulunmadığı ancak günlük iki akçe ücretle türbesinde her gün sabah vakti yirmi ecza-han tarafından cüz okunacağı kaydının bulunduğu.....	77
24. İstanbul'da, Kalenderhâne Camii adıyla meşhur Süleyman Subaşı Camii, Küçükmustafapaşa'daki Gül Camii ve Çarşamba Pazarı'ndaki Fethiye Camii'nin çeşitli yerlerinin tamiri için harcanan toplam bin yedi yüz yirmi bir buçuk kuruş üç paranın Haremeyn Hazinesi'nden ödenmesi.....	79
25. Halka zulmeden Edirne Bostancıbaşı Şabanoğlu'nun idam emri.....	81
26. Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın İstanbul'un Eyüp kazası Servi Mahallesi'nde yaptırdığı caminin hatipliğine Seyyit Hafız Mehmet Halife'nin tayin edilmesi.....	83
27. Karaborsacılık yapan esnaftan suçu sabit olanların dükkânlarının önünde idam edilmesi.....	85
28. Cadde ve sokaklarda gerek kurumlar gerekse şahıslar tarafından açılan çukurların kendileri tarafından kapatıldığını belirten Şehremaneti'nin bu işlemlerden dolayı harç ve malzeme masrafı alındığını belirterek suyollarının hasara uğramaması için suyollarının güzergâhlarını gösteren bir kroki hazırlanması talebi.....	87
29. Bektaşî Şeyhi Hacı Melek'in bulunduğu Şumnu kazasındaki Hafız Baba Tekkesi'ne cami, medrese odaları, çeşme ve havuz inşa edilip halka İslâm itikadını öğretmek için tayin edilecek müderris ile farz namazları kıldırarak imama ücret belirlenmesi.....	89
30. İstanbul'da Ramazan ayında ekmek sıkıntısı çekilmemesi için gerekli önlemlerin alınması.....	91
31. Viranşehir Sancağı'nın kaymakamlıktan müdürlüğe dönüştürülmesiyle bağlı kazalardan on ikisinin Bolu'ya sekizinin Kastamonu'ya bağlanmasına karar verilmiş ise de, Bolu sancağının kırk altı, Kastamonu'nun ise altmış saat uzaklıkta bulunması nedeniyle halkın ticaret yapmasındaki mağduriyeti ve asayişin sağlanmasında güçlük çekilmesinden dolayı Viranşehir Sancağı'nın yeniden kaza yapılmasıyla ilgili İstanbul Rum Patriki Safronyos'un Rum ahali adına talebi.....	93

32. Mevlânâ soyundan Celâleddin Çelebi'nin kızı Affife Hanım'a bağlanan yüz kuruş maaşla geçinememesinden dolayı iki yüz kuruş daha zam yapılarak maaşının üç yüz kuruşa çıkarılması.....	95
33. İstanbul'da yaz mevsiminde su sıkıntısı çekilmemesi için gerekli önlemlerin alınması.....	97
34. Mustafa Kemal Paşa'nın Benz markalı otomobili için yedek parça satın alınması	99
35. Şire adasında iki başlı ve dört ayaklı bir çocuğun dünyaya geldiği.....	101
36. Rum patriğinin değişimi sırasında patrikhanelerden veya yeni atanan patrik tarafından Babialî'de görev yapan memurlara caize veya hediye adıyla herhangi bir şey gönderilmesinin kesinlikle uygun olmayacağı..	103
37. Babialî'nin yabancı ülke devlet başkanlarına gönderdiği nâme-i hümayun yazışmalarında hem hatta hem de imla kurallarına gerekli özeni göstermesi.....	105
38. Anne ve babasının vefat etmesiyle yetim ve mahrum kalan, Hama'nın Zenbikî Mahallesi ahalisinden ve Abdülkadir Geylani Hazretlerinin sülalesinden Mehmet Sadettin Efendi'nin Darüşşafaka'ya kabul edilerek kaydının yapılması	107
39. Paris'te yeni icat olan ve otopsi için kullanılan vücut maketlerinden tıp eğitimi amacıyla bir çift satın alınarak Marsilya'dan İstanbul'a gönderilmesi	109
40. Paris'te Sorbon Ders Nâzırı Feliks Le Dantak ve Hegel'in dini inkâr eden eserlerinin yasaklanması	111
41. Kanuni Sultan Süleyman'ın Macaristan'daki türbesi sonradan kiliseye çevrilmiş olduğundan Kosova'da bulunan Sultan Murat türbesinin aynı akıbetten korunması için Sırbistan'la yapılacak barış anlaşmasına bu konuda bir madde eklenmesi.....	113
42. Sultanahmet meydanındaki arşiv deposunda düzensiz bir şekilde bulunan Maliye Nezareti Mektubi Kalemine ait evrakın gerekli personel ve malzeme tedarik edilerek düzenlenmesi.....	115
43. Üsküdar'da Pazarbaşı Mahallesi'nde bulunan Nakşibendi Tarikatından Sadık Efendi ve Hacı Dede dergâhlarıyla türbelerinin yapılan keşif sonucu altı bin yedi yüz altmış dokuz kuruşluk bir bütçe ile tamir edilmesi.....	117
44. Haydarpaşa'da Tıp Fakültesi içerisinde bulunan morg müessesesinin yeni binası yapılıncaya kadar Demirkapı'da eski Mekteb-i Tıbbiye binasının bitişiğindeki Seririyat-ı Hariciye koğuşuna nakledilmesi.....	119
45. Sultan II. Mahmut Han zamanında tekkeler hakkında yürütülen muameleden bahisle Nakşibendilik adı altında muhafaza ettikleri Bektaşiliklerinin resmen tanınması için Bektaşî babaları tarafından arzuhal verilmesi.....	121
46. Mısır'dan getirilen Felsefe-i İbn-i Rüşd adlı kitabın gümrükten geçirilmesinin bir sakıncası olmadığı.....	123
47. Dersaadet ve taşrada bulunan kırk dört adet Rum, on yedi adet Ermeni ve bir adet Katolik kilisesiyle üç adet Yahudi sinavisinin tamir edilmesi	125
48. Mustafa Kemal Paşa'ya Darülfünun Edebiyat Fakültesi tarafından fahrî müderrislik unvanı verilmesi	127
49. Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın yaptırdığı köşke Sultan III. Selim'in gelişi ve Beşiktaş Sahilsarayı'ndan Topkapı Sarayı'na gidişinde İzzet Mehmet Paşa tarafından padişaha sunulan at takımlarının müfredat defteri.....	129
50. İstanbul İngiltere sefaretinde de bulunmuş olan Lord Elkin adlı tacirin Atina'dan İngiltere'ye mezar taşları nakline engel olunmaması.....	131
51. Kâbe'nin tamirinde kullanılacak taşların arabalarla Hicaz'a gönderilmesi	133
52. Bahr-i Sefid Muhafızı İzzet Mehmet Paşa'nın Mısır'dan getirmiş olduğu iki aslanı Sultan III. Selim'in görmek istemesi.	135
53. Elinde Hz. Muhammed'e ait bir mektup ile Hz. Ali'ye ait Kadir Suresi'nin tefsiri bulunan Fransız Fransuva Perpinyan'a beş yüz bin kuruş verilip satın alınması	137
54. İstanbul'da Hırka-i Şerif yakınında sahte tekke ve türbe kurup tarikat zikirleri düzenleyen Mehmet Sait adlı şahsın oradan defedilmesi.....	139
55. Ekmeğin has, pişkin ve tam ağırlığında olmasına özen gösterilmesine ilişkin padişah emri.....	141

56. İslam dininin müdafaası uğruna şehit olanların dul ve yetimleri için Hindistan'da Müslüman kadınlar tarafından bağışlanan mücevherler ile toplanan yardımların karşılığı iki çekin Mustafa Kemal Paşa emrine gönderildiği.....	143
57. Şer'iyecilerin korunması için yapılması irade buyrulan mekânın keşif defteri ile haritasının Meşihat Dairesi'nce takdim edilmesi.....	145
58. Hz. Ali, Hz. Hasan, Hz. Hüseyin ve Hz. Veysel Karani'ye ait hırka, taç ve kemer gibi bazı emanetlerle Lihye-i Nebevî'nin korunması için bir mekân tahsis edilmesi.....	147
59. Fatih Sultan Mehmet'in Bosna ruhbanlarına verdiği ahitname.....	149
60. Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın Safranbolu'da yaptırdığı camisinde cüz-hanlık görevine Osman oğlu Mehmet Halife'nin tayin edilmesi.....	151
61. Kudüs suresinden hisseye mutasarrıf olup vefat eden Seyit Ali bin Halil ile diğer kişilerden boşalan hisselerin hak edenlere verilmesi.....	153
62. Hz. Muhammed'in elbisesinin Üsküdar'dan Topkapı Sarayı'na Sultan II. Mahmut tarafından yaptırılan vapur ile nakledilmesi.....	155
63. Halide Edip'in Mustafa Kemal ve Latife Hanım'ın İzmir'de evlenmelerini tebrik etmesi.....	157
64. Depremden hasar gören Babiali'deki Hazine-i Evrak binasının kış girmeden acilen tamirine dair padişah iradesi.....	159
65. Fatih Camii Hatibi Tevfik Efendi'nin vefatı nedeniyle hitabet görevinin Eyüp Camii Birinci İmamı Hafız Mehmet İzzet Efendi'ye, Şah Sultan Camii hitabet görevinin ise Hafız Osman Efendi'ye tevcihi	161
66. Havaların kapalı veya bulutlu olması nedeniyle Ramazan hilalinin görülememesi durumunda Şaban ayının otuz gün olarak hesaplanarak Ramazan ayının başlatılması	163
67. Tıphane-i Amire için gerekli cerrah aletlerinin her türünden bir sandık hazırlatarak hediye eden Avusturya imparatoruna Sultan II. Mahmut'un memnuniyetini ifade etmesi	165
68. Askerlerin temiz, düzgün giyinmesi, karakolların temiz ve düzenli tutulması, çevre temizliğine dikkat edilmesi, duvarlara insan, gemi, çiçek resimleri çizilmemesi ve yazı yazılmaması gibi konulara gerekli özenin gösterilmesi.....	167
69. Berlin Müze Müdürü Vifand Basklaki başkanlığında Milet'te yapılmakta olan kazıların tamamlanmaması nedeniyle kazılar için verilen ruhsatın iki yıl daha uzatılması.....	169
70. Hz. Muhammed'in türbesi için daha önce gönderilen yeşil Amerikan bezinden yapılmış perdelerin değiştirilerek yeşil atlastan ve kenarları birer parmak sırmalı yeni perdeler yaptırılarak gönderilmesi	171
71. Hz. Muhammed'in türbesi için daha önce gönderilen yeşil Amerikan bezinden yapılmış perdelerin değiştirilerek yeşil atlastan ve kenarları birer parmak sırmalı yeni perdeler yaptırılarak gönderilmesi	173
72. İnşası tamamlanmak üzere olan Müze-i Hümayun'un yeni binasının camekân ve kaidelerinin imal edilmesi ve İslami eserlerin müzeye nakli için yapılacak masraflar	175
73. Siyakat yazısı ile daha önce yazılmış vakfiye kayıtlarını rika yazısı ile yeniden yazacak on kişilik bir heyet kurulması	177
74. Kudüs Manastırının işlerinin ıslah edilmesi için gerekli düzenlemelerin bir an evvel yapılması ve içinde bulunduğu malî sıkıntılardan kurtarılması amacıyla iki bin beş yüz lira gönderilmesi.....	179
75. Dokuzuncu Ordu müfettişliğine atanan Mustafa Kemal Paşa ile maiyetinde bulunanlara harcırahlarının ödenmesi.....	181
76. Hz. Peygamber'in haremünün elektrikle aydınlatılması için gerekli binanın temelini törenle atılması.....	183
77. Siyakat hattıyla yazılmış eski kayıtların terk edilmiş ve unutulmuş bir halde bulunması nedeniyle bunları okuyacak kimse bulmakta zorluk çekildiği, bu hattın kâtiplere öğretilmesi	185

78. Fransız Fransuva Perpinyan'ın elinde bulunan Hz. Peygamber'in mektubu ile Hz. Ali'nin yazdığı Kadir Suresi'nin tefsirinin satın alınması için verilmesi kararlaştırılan beş bin lira (beş yüz bin kuruş) tutarındaki paranın ödenmesi için Meclis-i Vükela kararı	187
79. Nâme, harita gibi önemli evrakların devletin resmi belgeleri olmaları nedeniyle zamanın geçmesiyle bozulmayacak şekilde türlerine göre ayrılıp, özel dolaplarda layık oldukları şekilde muhafaza edilmesi.....	189
80. Hacı Bektaş-ı Veli'nin Kırşehir Karaöyük'te bulunan ve zamanla harap olan türbe, cami ve dergâhının tamiri	191
81. Yanan Mekteb-i Sultani binasının beş, altı katlı olarak, gösterişli bir şekilde ve demir-çelikten yeniden yapılması.....	193
82. Abdülkadir Geylani sülalesinden oldukları gerekçesiyle askerlikten muaf tutulmalarını talep eden şahıslar hakkında Halep Vilayeti'nce tahkikat yapılması.....	195
83. İtalya'nın Napoli şehrinde açılan Doğu Dilleri Mektebi'nden siyakat kırması yazı örnekleri talep olunması üzerine karşılaşılan okuma zorluklarından dolayı bu yazının ilgili dairelerce bazı şahıslara öğretilip teşvik edilmesi.....	197
84. Kanuni Sultan Süleyman Han'ın Büyükçekmece kazası civarında yaptırmış olduğu köprünün deprem-den zarar görüp tamire ihtiyacı olan yerlerinin tamir edilmesi	199
85. Kızılbel kazasının Ödemiş divanında yaşayan Osman b. Ahmet, Ahmet b. Hüseyin, Mehmet b. Selim, Ali b. Mehmet ve Hasan b. Feyzullah'ın nüfus kayıtları.....	201
86. Ulak Kazası'na bağlı Ovacık karyesinde yaşayan Müslümanların temettuatlarının miktarı.....	203
87. İsmail Ağa'nın Borlu kazası subaşılığı görevine tayin olunduğu	205
88. Taraklıborlu Kadısı Mehmet Emin'in, kazanın şer'i işlerini görmesi için Mevlana es-Seyyit Yakup Efendi'yi vazifelendirdiği	207
89. Gelibolu Burgazında otuz dokuz kişinin üç aylık maaşları için paylarından on bir bin dört yüz on altı akçenin verilmesi ve buna dair kadıdan hüccet alınması gerektiği.....	211
90. Adapazarı bölgesinde bulunan Çalca mezarının Şeyh İzzettin İsmail'e vakfedildiğine dair Orhan Bey'in beratı	213
91. Hac vazifesini yerine getirmek için Dersaadet'e gelmiş olan Rusya tebası muteberanından ve Dağıstan ahalisinden Abbas Kulu'ya bir kıta mücevher nişan verilerek taltif edilmesi	215
92. Vogin'de Veli bin Mustafa'nın martiloslara odabaşı tayin edildiği.....	217
93. 1706 yılında Şam yoluyla hacca gidenlere müezzinlik yapma görevinin Seyyit Şeyh İbrahim'e verilmesi..	219
94. Dimetoka'dan İstanbul'a padişah için nar gönderilmesi.....	223
95. Şam'dan yola çıkan mahmül-i şerife Yusuf Sadi'nin imam tayin edilmesi.....	225
96. Sadrazam İzzet Mehmet Paşa'nın Safranbolu'da yaptırdığı caminin kütüphanesine, 11 Kur'an-ı Kerim, 39 Tefsir, 2 Usul-i Hadis, 58 Hadis-i Şerif, 13 Usul-i Fıkıh, 53 Fıkıh, 35 Akait, 4 İlm-i Kıraat, 7 Tasavvuf, 9 Lügat, 4 Tıp, 1 Vaz'iyeye, 23 Tarih, 4 Hikmet, 2 İstiâre, 9 Âdâb, 20 Maânî, 17 Mantık, 22 Nahiv ve 5 Sarf kitabı olmak üzere vakfettiği 338 cilt kitabın dökümünün yer aldığı vakıf defteri	227
97. Peygamberimizin sülalesinden olan seyitlerin her türlü işlerini yürütmek ve seyit olmayanlara seyitlik alametini kullanmalarına izin vermemek üzere Seyit Mehmet'in Tonus Kazası Nakibüleşrafı tayin edildiği	233
98. İstanbul hisarlarının iç ve dış kısımlarına ev veya dükkân yapılmaması, yapılan ev veya dükkân varsa derhal yıkılması konusunda İstanbul kadısına ve mimarına hüküm.....	237
99. Bağdat Kalesi'nin korunması için beş yüz yeniçeri askerinin gönderilmesi	239
100. Mescit duvarına tavuk kümesi yapan ve mezarlığı avlusu içine alan Mehmet'in küreğe konulmak için Manisa'dan Dersaadet'e gönderilmesi.....	241

101. Trabzon'a kadar Karadeniz sahillerinde bulunan usta marangozların ihtiyaç nedeniyle Dersaadet'e gönderilmesi	243
102. Fransa'ya ait olduğu kesin olarak belirlenen gemi, eşya, adam vs.nin Fransızlara teslim olunması ve kim- senin ahitname i hümayuna aykırı iş yapmasına müsaade edilmemesi.....	245
103. Bağ sahibi Müslümanların, üzümelerini kâfirlere değil Müslüman rençberlere satmaları ve üzümlerden şarap yapılmasına müsaade edilmemesi	247
104. İznik kazasında madrabazlar tarafından stoklanan soğanın sahipleri ile İstanbul'a gönderilerek sattırılması.	249
105. Edirne'den Zağra Yenicesi'ne otluk getirmek için giden rençberlere kaza dahilinden ücreti karşılığında otluk bulunması.....	251
106. Yeniçeri Ağası Ahmet Ağa zamanında Bosna Vilayeti'ndeki reayanın isim ve eşkallerinin belirtildiği def- ter kaydı	253

İKİNCİ BÖLÜM

107. Safranbolu kazasındaki mescidin camiye çevrilmesi	256
108. İmam-ı Gazzali'nin Afgan fukarası için Şam'da vakfettiği hangahta şeyh olan Hacı Muhammed Afgani'nin padişahın talebi.....	257
109. Seyyit Ahmet er-Rifâi'nin medfun bulunduğu cami ve hazireye asılacak şiirler	258
110. Bosna'dan mankur kesilmesi için tedarik edilecek yirmi bin kuruşun bu konuda görevlendirilen Dergâh-ı Âlî kapıcıbaşı Ahmet Ağa vasıtasıyla gönderilmesi.....	259
111. İstanbul'da bulunan Merkez Efendi Camii hitabet görevinin Hafız Mehmet Efendi'ye verilmesi.....	260
112. Süleymaniye'de bulunan Hamidiye Dergâhının Nakşibendi Tarikatı Şeyhi Mahvî Efendi'nin padişah ile ilgili rüyası.....	261
113. Mustafa Kemal'in öğretmenliğini de yapan Şemsi Efendi'nin Selanik'te on beş yıl önce kurduğu ve mü- dürlüğünü yürüttüğü Hususi Mektepteki kız ve erkek öğrenci sayısının iki yüzü aşması ve verilen başa- rılı eğitimden dolayı, kendisine daha önce verilen beşinci rütbe Mecidi nişanın dördüncü derece ile de- ğiştirilmesi	262
114. Askeri zabıt ve neferlerin saçlarını Rumeli sekbanları veya dervişler gibi çok uzatmayıp yakışacak bi- çimde uygun bir şekilde getirmeleri.....	263
115. Babıali Defterhane-i Amire civarında bulunan mahzenlere yerleştirilen devlet evrakının Babıali'de inşa olunan Hazine-i Evrak binasına taşınmadan önce bir ayırımı tabi tutulması, Hazine-i Evrak Nazırı Muh- sin Efendi'nin emrine yeterli personel verilerek gerekli talimatnamelerin çıkarılması	264
116. Safranbolu kazasında Kuzyaka karyesinde Seyyit Abdurrahman tarafından yaptırılan mescidin cuma ve bayram namazlarının kılınabilmesi için camiye dönüştürülmesi.....	265
117. Safranbolu kazasında Kuzyaka karyesinde Seyyit Abdurrahman Camii hitabet görevinin Mustafa Hali- feye verilmesi	266
118. Evlâd-ı Mevlana'dan Celalettin Çelebi'nin kızı Afife Hanım'ın yüz kuruşluk maaşına iki yüz kuruş daha zam yapılması talebinin şartların uygun olmadığı gerekçesiyle kabul edilmemesi.....	267
119. Tirebolu kasabası Selim Ağa Çeşmesi'nde Boyacıyan Hamparsum Efendi'nin mutasarrıf olduğu arsaya Ermeni cemaati kız ve erkek çocuklarına mahsus bir mektep yapılmasına ruhsat verilmesi.....	268
120. Kâbe'nin üzerine konan ve namaz kılan Müslümanların üzerlerini kirleten güvercinlerin oradan uzak- laştırılması amacıyla mühendisler tarafından geliştirilen ve olukların tamiri sırasında kullanılması düşü- nülen numune modellerin İbrahim Ağa ile Dersaadet'e gönderildiği.....	269

121. Yanan Mekteb-i Sultani binasında yapılan kontrollerde binanın ahşap olması nedeniyle beden duvarları hariç tamamen yandığı, askerlerin kaldığı koğuyla mektep binasının mutfak, çamaşırhane ve hademe dairelerinin ise zarar görmediği; binanın bölme duvarları kargir, tavanları örme tel üzerine sıva, merdivenleri taş, döşemeleri ahşap şekilde ve en son tekniklere uygun olarak otuz üç bin yedi yüz elli liralık bir bütçe ile yeniden yaptırılacağı.....	270
122. Mevlana Celaleddin-i Rumi'nin hocalarından Kayseri'de medfun Hoca Burhaneddin et-Tirmizi'nin kabri üzerine bir türbe yaptırılması.....	271
123. İstanbul Galata'da bulunan Arap Camii hitabet görevinin Hafız Mehmet Emin Halife'ye verilmesi	272
124. Turan'dan gelen Nakşibendi Şeyhi Şair Mirza Kiramî'nin kasidesinin padişaha takdim edilmesi ve hacca gideceğinden kendisine atıye verilmesinin uygun olacağı.....	273
125. Tersane-i Amire'de yeni inşa edilen kalyonun müneccimbaşı tarafından belirlenen gün ve saatte denize indirilmesi.....	274
126. Eyüp Sultan Camii'nin hitabet görevinin Hafız Ali Halife'ye verilmesi	275
127. Sadrazam Mehmet İzzet Paşa'nın Safranbolu kasabasında yaptırdığı cami-i şerif ve diğer hayırlarının suyollarının tamir ve onarımı için su yolcu tayin ettiği Yani'ye vergi muafiyetini içeren bir berat verilmesi.....	276
128. İttihat ve Terakki Cemiyeti mensupları tarafından dövülen eski milletvekili ve filozof Rıza Tevfik'in şikâyetçi olması.....	277
129. Hz. Muhammed'in sütanesi Hz. Halime'nin Medine'deki kabri yanında bulunan çitlembik ağacının boğaz ağrılarına iyi geldiği ve bu ilacın kullanılış şekli.....	278
130. Konya'daki Mevlana Celaleddin Rumi Türbesi'nin yarım kalan tamir masraflarının alınan karar gereği Evkaf Hazinesi'nden karşılanması	279
131. Tıp öğrencilerinin Fransızcaya aşina olmaları için Mekteb-i Tıbbiye hocası Bernard tarafından Ecza adıyla kaleme alınan çalışmadan altı yüz adet bastırılıp öğrencilere dağıtılması	280
132. Filozof Rıza Tevfik'in yayın aşamasına gelen Felsefe Kamusu'nun ikinci cildi için 75 lira ödenek verilmesi.....	281
133. Tanzimat-ı Hayriye usulünde Gerede, Marmara, Tırnova, Karamürsel, Bandırma, Antalya, Adapazarı, Safranbolu, Bartın, Lefke, Nevrekep ve Bolu kazalarına atanan muhassılların görev yerlerine ulaştıkları.....	282
134. Sultanahmet meydanındaki arşiv deposunda dağınık bir şekilde bulunan Maliye Nezareti Mektubi kalemine ait evrakın gerekli malzemeye birlikte üç kâtip ve bir hamal tahsis edilerek iki aylık bir çalışma ile düzenlenmesi.....	283
135. Babussagir kabristanında Hz. Muhammed ailesinden ve Hz. Ali evladından olanların yattığı kabirlerin tamir ve inşası	284
136. Padişaha kaside takdim eden ve yardım talebinde bulunan Şâire Şeref Hanım'a ihtiyaç sahibi olması nedeniyle on bin kuruş hediye verilip beş yüz kuruş maaş bağlanması ile ilgili padişah iradesi	285
137. Dersaadet ve Bilad-ı Selâse'deki cami, medrese, çeşme vb. vakıf mallarının tespiti, başka ellere geçmişse gerekli yerlere şikâyet etmeleri ve rapor tutmaları için memur istihdamı.....	286
138. Serasker Halil Paşa'nın uygunsuz hareketleri nedeniyle azledilerek yerine Mehmet Said Paşa'nın tayin edilmesi.....	287
139. Kıbrıs adası Müslüman çocuklarından iki talebenin her yıl idadi mekteplerine ve Mekteb-i Sultani ile diğer mekteplere kayıtlarının yaptırılması	288
140. Kâbe'nin tamirinde kullanılmak üzere Cidde'ye gönderilen taşların, Cidde'den Mekke'ye nakil işleminin topçu beygirleriyle ve nakliye arabalarıyla yapılması.....	289
141. İstanbul'da elçilik görevinde bulunan Lord Erkin'in Atina'dan İngiltere'ye mermer ve topraktan yapılmış resimli taşlar götürmesine izin verilmesi.....	290

142. Kudüs surresinden bazı hisselerle mutasarrıf Seyit Ali bin Halil ve vefat eden diğer kişilerden boşalan hisselerin hak eden şahıslara verilmesi	291
143. Hz. Osman'ın Medine'de bulunan türbesinin tamir masraflarının diğer mübarek yerlerin tamir masraflarının karşılandığı gibi hazineden karşılanması	292
144. Adile Sultan ile Tophane-i Amire Müşiri Mehmet Ali Paşa'nın düğünleri için gerekli hazırlıkların yapılması	293
145. Şer'îye sicillerinin korunmasına mahsus bir bina yaptırılması için gerekli paranın padişah tarafından ih-san edilmesinden dolayı Meşihat Dairesi'nin teşekkürü	294
146. İstanbul Polis Müdüriyeti'nin cami, mescit, türbe ve tekkeler civarındaki bakkal ve ticarethanelerde açık ve kapalı şişe ile içki satışı yasaklaması	295
147. Mekteb-i mülkiyelerin düzenlenmesi sırasında lağvedilen idadiye mekteplerinin, Mekteb-i Sultani, Darülfünun ve Darülmuaallimin okullarına talebe yetiştirecek okul kalmamasına neden olduğundan idadiye mekteplerinin kapatılmaması	296
148. Mevlânâ Halid Bağdadi'nin Şam'da bulunan ve zaruret içinde bulunan eşi Ayşe Hanım ile kızları Fatma ve Sare hanımlara maaş bağlanması	297
149. Darülaceze'de barınanların kabiliyetlerine göre birer meslekte çalıştırılarak yapmış oldukları ürünlerin Ramazan ayında sergide teşhir ile satılarak elde edilen gelirden nizamname gereği orada kalanlara uygun bir hisse verilerek sevindirilmeleri	298
150. Kurban Bayramı törenlerini izlemek isteyen Rusya ve İngiltere elçileriyle diğer yabancı devlet elçileri için tören alanında çadırlar kurulması	299
151. Baruthane-i Amire'deki memurları teşvik etmek için davet edilen padişahın pazartesi günü üç şehzadenin Kuran-ı Kerim talimine başlama günü olduğundan o gün olmasa da salı günü ziyaretini yapacağı	300
152. İstanbul ve taşrada elli beş adet Rum ve Ermeni kilisesiyle Yahudi sinagogları ve bir okulun tamir edilmesi	301
153. Sultan II. Mahmut'un kızı Mihrimah Sultan'ın Asakir-i Mansure Müşiri Mehmet Said Paşa ile evlenmesi; oğulları Abdülmecit ve Abdülaziz'in de sünnet törenleri	302
154. Sadaret adının Başvekâlet olarak değiştirilmesi nedeniyle yapılan yeni düzenlemeler	303
155. Hz. Muhammed'in doğum günü nedeniyle İstanbul'da halkın evlerinin önlerinde kandiller yakarak kutlama yapmalarına izin verilmesi	304
156. Yüz dirhem, yarım okka ve bir okka şeklinde üç çeşit olarak pişirilip satılacak ekmekler için yeni düzenleme yapılması	305
157. İstanbul ve Taksim suyollarını sürekli gezerek tamire muhtaç kısımlarını derhal haber vermek üzere Su Nezareti'ne bağlı bir birim oluşturulması	306
158. Şam'da çıkan yangında zarar gören Emeviye Camii'nin tamir edilmesi	307
159. Hz. Ali'nin gazada giymiş olduğu örtüyü elinde bulunduran Rüşumat Emaneti kâtiplerinden Ahmet Efendi'nin bu örtüyü bir Hıristiyan'a sattığı	308
160. Üsküdar'daki Aziz Mahmut Hüdai Hangahı Vakfı gelirlerinin fazla kısmından, gelirleri yeterli olmayan meşayih duacılarının maaşlarına iki yüzer kuruş zam yapılması	309
161. Şam'da bulunan Hz. Muhammed'in ayak izinin, Emeviye Camii'ndeki Hz. Yahya merkadinde mi yoksa İstanbul'da yeni inşa edilen türbede mi ziyarete açılmasının sorulması üzerine padişah tarafından tercihin sadrazama bırakılması	310
162. Yollardan çalarak dükkânlarına ilave edenlerin tespit edilerek gerekli cezalara çarptırılacağı, yapılacak yeni bina ve dükkân düzenlemeleri ile ilgili hususların nizamname çerçevesinde yürütüleceği	311
163. Hz. Ali'nin üzengisini kendi yanında koruma altında tutan Fatma Hanım'ın bu emaneti padişaha sunmak istemesi	312

164. Kudüs'teki Kamame kilisesinin asli şekliyle tamir edilmesine izin verilmesi.....	313
165. Kütahya'nın Çamlıca bölgesinde verem hastalığının tedavisi için Hamidiye Etfal Hastanesi'nin şubesi olarak bir sanatoryum inşa masraflarının yerinde tespit edilmesi amacıyla bölgede inceleme yapılarak keşif defterinin bir an evvel düzenlenmesi için bir komisyon oluşturulması.....	314
166. Kızılbel kazasının Ödemiş divanında yaşayan Mustafa b. Mustafa, Halil b. Hüseyin, Ahmet b. Veli'nin nüfus kayıtları.....	315
167. Kıran karyesi reayasından vergi borçlarının alınması konusunda Safranbolu kadısına yazılan hüküm.....	316
168. Sancak masraflarının her kazaya tevzi ve taksim olunması konusunda Viranşehir Mahkemesinde alınan karar gereği Safranbolu kazasına düşen hisse.....	317
169. Safranbolu'da bulunan İzzet Mehmet Paşa Camii'nin suyollarının tamir edilmesi.....	318
170. Rumların, Kudüs'e ait işleri için iltimaslarının kaldırılması üzerine verdikleri arzuhalde ellerinde senetleri olduklarını beyan etmeleri üzerine, ellerinde olan senetlerin arzuhallerine eklenmesi, olmayanların ise bulunup özetlerinin yazılarak huzura arz edilmesi.....	319
171. Dersaadet'ten Mekke, Medine Şam ve Kudüs ahalisine dağıtılmak üzere gönderilen Surre-i Şerife için âdet olduğu üzere kâtip tayin edilmesi.....	320
172. Bolu sancağı Viranşehir nahiyesi Safranbolu sınırları içindeki Gazi Süleyman Paşa Camii Vakfı tevliyetinin Serkozbekeçi Hacı Ahmet'e verilmesi.....	321
173. İstanbul'da Sultan Selim Han Camii yakınında bulunan Debbâğ Yunus Camii'nin hatibi Mehmet Tahir Halife'nin görevini kendi isteğiyle Seyyit Hafız Mehmet Efendi'ye bırakması.....	322
174. Tuğrâ-yı şerif hizmetinin tevkî-i esbak Mehmet Saîd Halet Efendi'ye hatt-ı hümayunla verilmesi.....	323
175. Trabzonlu Hantaloğlu Salih kaptan, Tirebolulu Küçük Ömer oğlu Hâfız Ali kaptan, Trabzonlu Uzun Salih kaptan, Ünyeli Osman kaptan, Ünyeli Mehmet kaptan, Rizeli Abdülkerim kaptan, Rizeli Bostanoğlu Memiş kaptan ve Rizeli Eğri Hasan kaptanın yüksüz olarak Rusya iskelelerine gitmelerine izin verildiği....	324
176. Voyvodalarla bir olup, reayadan kanunda belirtilen miktardan fazla vergi alarak zulüm yaptığı için şikâyet edilen Netka kazası kocabaşısı Panayot'un muhakeme edilerek durumun İstanbul'a bildirilmesi.....	325
177. Bazı şahıslar tarafından Eflak sınırına yakın mahallerde inşa edilen çiftlik ve kışlakların hırsız, harami ve eşkıya yatağı haline dönüşmesiyle Eflak halkının hayvanlarını hiçbir yere çıkaramaz hale geldiğinden, buralarda yuvalanan eşkıyanın yakalanarak suçu sabit olanların cezalandırılması.....	327
178. Çekmece'deki köprü inşaatı için Soğucak köyünden işinde mahir olan kireç ustası temin edilip gönderilmesi hakkında Pınarhisar kadısına yazılan hüküm.....	328
179. Hassa-i Hümayun için Samakov'dan gönderilmesi emrolunan çivilerin bir kısmının geldiği, geri kalan çivilerin de en kısa zamanda tedarik edilip gönderilmesi.....	329
180. Su değirmenlerinin yazın su azlığından çalışmaması, kışın da bazen gemi gelmediği için İstanbul'da eklemek sıkıntısı çekildiğinden, her fırın sahibine, fırının yanında veya uygun bir yerde birer at değirmeni yaptırılması.....	330
181. Mısır'da vefat eden Silahtar Haydar'ın muhalefatının akrabası olan Nişancı Bâli'ye verilmek üzere defteriyle birlikte İstanbul'a gönderilmesi.....	331
182. Süveyş mühimmatı için ihtiyaç duyulan beş parça kadirga ağacının Dülger Mustafa ve bir kaç adam ile Üzeyir'de kestirilip hazırlanması.....	332
Belgelerin Kod Listesi.....	333
Kaynakça.....	336
Sözlük.....	337

ALTINCI BASKIYA ÖNSÖZ

Türkler İslamiyet’i kabul ettikten sonra zaman içinde alfabelerini de değiştirmişler ve Arap harflerini kullanmaya başlamışlardır. Türklerin Anadolu’ya yerleşmesinden sonra XIII. yüzyılda Türkçe Anadolu’da bir yazı dili olarak gelişmeye başlamış, Selçuklu Devleti’nde yerleşmiş gelenekler, yani Arapça ve Farsçanın devletin resmî dilleri kabul edilmesi geleneği bu devletle birlikte sarsılıp yıkılınca, Türkçe bilim, edebiyat ve devlet dili olarak önem kazanmaya başlamıştır. Türklerin Anadolu’ya yerleşip, Türkçeyi edebiyat ve devlet dili olarak geliştirmeleri, bin yıllık devasa bir birikimi doğuracak sürecin de başlangıcı olmuş ve yaklaşık bin yıllık Türk tarihi bu yazı ile yazılmıştır. Harf inkılabına kadar devam eden bu dönemden yüz binlerce cilt kitap, hemen hemen tamamı Osmanlı Devleti’ne ait milyonlarca arşiv vesikası günümüze intikal etmiştir.

Osmanlı medeniyeti ve kurumları konusunda her konunun bilimsel ölçeklere en uygun şekilde aydınlatılabilmesi, önemli ölçüde arşiv vesikalarının incelenmesine bağlıdır. Toplumlar, geçmişlerini hatırladıkları, onları toplum yapan kültürel değerlerini korudukları sürece sağlıklı olabilirler. Toplumsal hafızanın yaşatılması, ancak yazılı metinlerin okunup anlaşılmasıyla mümkün olabilir.

Edebiyat Fakültelerinin Tarih bölümleri başta olmak üzere, Türk Dili ve Edebiyatı, Bilgi ve Belge Yönetimi, Sanat Tarihi vb. bölümleri ile diğer fakültelerin (İlahiyat ve İktisat) ilgili bölümlerindeki lisans ve lisansüstü eğitim-öğretim faaliyetleriyle öğrencilere Osmanlı Türkçesi çeşitli düzeylerde öğretilmektedir.

Bu eser, öncelikle öğrencilerin Osmanlı Arşiv Vesikaları derslerinde arşiv vesikalarını rahatça okuyabilme ve anlayabilmelerine yardımcı olmayı hedefleyen bir ders kitabı olmasının yanında, bu alanın meraklılarına hitap edebilmek üzere hazırlanmıştır.

Eserin bir paleografya veya diplomatika kitabı olmaması nedeniyle çalışmada Osmanlı paleografya veya diplomatikasıyla ilgili değerlendirmeler yapılmamıştır.

Kitap, bir giriş ve iki bölümden oluşmaktadır.

Giriş kısmında, Arap yazısının çeşitleri ve özellikleri, Osmanlı’nın kullandığı yazı çeşitleri, arşiv vesikalarında yoğun olarak kullanılan Talik, Rika, Divânî ve Siyakat yazı türleriyle ilgili bilgiler genel hatlarıyla verilmeye çalışılmıştır. Yine, okuyucuya arşiv belgelerini okuma ve anlamada kolaylık sağlayacağı düşünülen sayılar, günler, aylar, Hicri ve Rumi takvimlerin özellikleri ve tarih çevirme hakkında kısa bilgiler verilmiştir.

Birinci bölümde 106 belge, özetleri ve transkriptleri ile birlikte yer almaktadır. Bilindiği gibi Osmanlı Arşivi’nde farklı fonlar içinde çok değişik belge türleri mevcuttur. Belgelerin seçiminde, öncelikle bu yazıları öğrenecek kişilerin durumu göz önünde bulundurulmuş, belgelerin mümkün olduğu ölçüde rahat okunabilir olması ve arşivde sık karşılaşılan belge türleri

olma özelliği ön planda tutulmuştur. Belgelerin görüntü ve transkriptlerinin karşılıklı olarak yer alması, okuyuculara metni takip etmede kolaylık sağlaması amacını taşımaktadır.

İkinci bölümde ise 76 belge yalnızca görüntü ve özetleri ile birlikte verilmiştir.

Kitapta, Osmanlı Arşivi'nin çeşitli fonlarında bulunan toplam 182 adet belge yer almaktadır. En eski tarihli belge 1301, en son tarihli belge ise 1924 yılına ait olup belgeler yaklaşık 623 yıllık bir zaman dilimini kapsamaktadır. Osmanlı Arşivi'nin sisteminde görüntüsü bulunan fonların belgelerinin bir kısmında (Hatt-ı Hümayun gibi...) tarih bulunmamaktadır. Bu tür belgelerin tarihleri Osmanlı Arşivi'nin katalog sisteminden alınarak eklenmiştir.

Kitabın sonunda, belgelerin kodları belge numaraları ile birlikte liste halinde verilmiş, yine okuyucuya kolaylık sağlayacağı düşünülen ve belgelerde geçen bazı kelime ve kavramları içeren bir sözlük düzenlenmiştir.

Osmanlı Arşiv Vesikaları kitabı aynı zamanda Osmanlı Devleti'nin sosyal, kültürel, dinî, ekonomik, siyasal ve düşünce yapısı ile şehircilik ve çevre kültürü açısından ilk elden önemli bilgiler vermektedir.

Eserin ilk baskısında, hocalarımız ve arşiv uzmanı arkadaşlarımız başta olmak üzere tüm ilgilenenler tarafından yapılacak her tür eleştirinin, eksiklerimizi giderme ve daha iyiye ulaşma açısından olumlu anlamda katkı sağlayacağı ve tarafımızdan mutlaka değerlendirmeye alınacağı vurgulanmıştır.

Nitekim Türkiye'nin farklı bölgelerindeki çeşitli üniversitelerde görev yapan ve genellikle Osmanlı Arşivi kökenli birbirinden değerli akademisyen dostlarımızın düşünce, katkı ve tavsiyeleri, belgelerin arşiv vesikaları dersini yeni gören öğrencilere yönelik olması hassasiyetinin biraz daha ön plana çıkarılması ve derslerde okutmak istedikleri bazı belgelerin de esere eklenmesi şeklinde ortak bir noktada yoğunlaştı.

Bu doğrultuda, ilk üç baskıda yer alan bazı belgeler, silik, üzerine mürekkep damlamış, aşırı derecede yıpranmış olması gibi orijinallikteki bazı problemlerden dolayı veya yazıların çok yoğun olması nedeniyle okunup transkriptleri ile karşılaştırılması konusunda problem oluşturduğundan ya da içlerinde Arapça ve Farsça kelime ve kavramların yoğun olarak geçmesi nedeniyle eserden çıkarılmış, bunların yerine daha belirgin ve okunması daha kolay belgeler alınmıştır.

Özellikle eserin her iki bölümünün baş kısımlarında yer alan belgelerin, öğrencilerin veya arşiv belgelerine ilgi duyanların daha rahat okuyabileceği türden belgeler olmasına olabildiğince özen gösterilmiştir. Yine bazı belgeler, okunma konusunda kolaylık sağlaması düşüncesiyle a, b şeklinde parçalara ayrılmıştır.

Eserin önceki baskılarında gözetilen kronolojik yapı özelliği bu baskıda özellikle göz önünde bulundurulmamıştır.

Kitabın hazırlanmasında katkıları bulunan, görüş ve tavsiyelerini bizlerden esirgemeyen akademisyen ve Osmanlı Arşivi uzmanı dostlarımıza teşekkür ederiz.

Osmanlı Arşiv Vesikaları kitabının okuyucularımıza yararlı olması inancımızla...

Recep KARACAKAYA-İsmail YÜCEDAĞ
İstanbul, 2019